

фундаментальних рис національного характеру. Ефективним шляхом і засобом патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку є дитячий музичний фольклор, який має чітко виражену виховну і патріотичну спрямованість, а саме:

- колискові пісні, пестушки, потішки, приказки, пісні-ігри готують дитину до життя, допомагають освоєнню навколишнього середовища;
- традиції слов'янського народу формують першооснови національної самосвідомості особистості;
- обрядові забави, ігри вчать наслідувати трудовому процесу дорослих;
- пісні, заклички, приказки, ігри мають поліфункціональний характер, впливаючи на інтелектуальний розвиток (сприйняття, уваги, мислення, пам'яті).

Висновки. Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Література

1. Вовк Т. Патріотичне виховання дошкільників на музичних заняттях / Т.Вовк // Музичний керівник. – 2015. – №3. – С.4-7
2. Газіна І.О. Актуальність та особливості формування елементів національної самосвідомості у дітей дошкільного віку // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. – Вип.Х. – Кам'янець- Подільський: ПП. Мошак М.І., 2007. – С.100-106
3. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи / Н.Гавриш, К.Крутий // Дошкільне виховання. – 2015. – №8. – С.2-7
4. Кузьмук Л. Плекаємо патріотів / Л.Кузьмук // Дошкільне виховання. – 2015. – №8. – С.14-17
5. Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті // Освіта України. – 2001. – №1. – С.22-25.

Д.Г. Смірнова,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник – канд. пед. наук, ст. викладач Л.В. Старовойт

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах суспільство робить запит на творчу, креативну, обдаровану особистість та пріоритетним завданням визначає формування розвитку творчих здібностей дитини.

Ще в античні часи було помічено, що люди з –поміж іншого відрізняються один від одного за рівнем творчих здібностей. Це наштовхнуло давніх мислителів на висновки про те, що люди народжуються вже з цілком сформованими здібностями, які протягом усього життя залишаються незмінними. Проте згодом, із розвитком науки, було доведено, що ця думка є помилковою, і доведено, що будь-які здібності кожної людини зазнають суттєвих змін у результаті навчання та виховання. Звичайно, кожен індивід отримує при народженні певні здібності та розумові задатки, що і стають основою, на якій розвиваються інтелект, творчість та обдарованість. Чим більше в людини розвинена здібність, тим легшою для неї є діяльність [2, с. 6].

Аналіз попередніх досліджень. Проблема розвитку творчості і творчих здібностей учнів хвилювала в різні часи педагогів, психологів, філософів. У структурі творчого потенціалу особистості центральною складовою є креативність - творча, новаторська діяльність. Вагоме значення для опрацювання досліджуваної нами проблеми мають теоретичні положення, обґрунтовані такими педагогами та психологами як : Я.Коменський, Й.Песталоцці, В.Сухомлинський, К.Ушинський, П.Торенс, С.Сисоева, Ю.Азаров,

Л.Виготський, І.Зязюн, В.Кан-Калік, М. Нікандров, Н. Кічук, Б. Коротяєв, Г. Тарасенко та іншими.

Творчі здібності формуються протягом усього життя людини, але дослідження Т.Байбари, Д.Богоявленської, Л.Виготського, Ю.Гільбуха, Л.Лозової) показують, що саме молодший шкільний вік є найсприятливішим для творчого розвитку дітей, їхніх здібностей до творчості[3, с. 5]. Виходячи з актуальності проблеми в педагогіці та її недостатню розробленість у початковій школі обумовили вибір теми статті.

Мета статті – розкрити особливості формування творчих здібностей молодших школярів у процесі предметно-перетворювальної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Видатний педагог В.Сухомлинський із своєї педагогічної діяльності займався проблемами виховання і розвитку здібностей школярів. «Серце віддаю дітям» - одна з небагатьох в сучасній літературі книг, яка знайомить нас з тим, як розвивати здібності розуму, виховувати любов до рідної природи. Особливо в природі В.Сухомлинський вбачає вічне джерело дитячого розуму, фантазії, словесної творчості[6, с. 12].

Л.Виготський писав: «Творчість існує «на ділі» не тільки там, де вона створює великі історичні твори, але й скрізь, де людина уявляє, комбінує, змінює та створює щось нове, якою б крипцею це нове не було порівняно зі створенням генія» [1, с. 28].

На думку Г.Тарасенко, основою творчих здібностей є художня уява, що народжує необхідний емоційний фон для подальшого розгортання творчих механізмів. Переживання дійсності як результату життєтворчості обумовлює художню творчість, що спирається на самореалізацію внутрішніх сил особистості, самоствердження її як творця вищого гатунку [7, с.93].

У працях психологів С. Рубінштейна та Б.Теплова дають визначення понять «здібності», «обдарованість» і «талант». Здібності розглядаються як індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють однієї людини від іншого, від яких залежить можливість успіху діяльності, обдарованість - як якісно своєрідне поєднання здібностей (індивідуально-психологічних особливостей), від якого також залежить можливість успіху в діяльності [4, с. 453, 531]. На думку С. Л. Рубінштейна, творчість – діяльність людини, яка створює нові матеріальні і духовні цінності, які, в свою чергу, мають суспільну значимість [4].

За визначенням Е. Фрома, **творчі здібності** – це здатність дивуватися, відшукувати рішення в нестандартній ситуації, спрямованість на нове і вміння глибоко усвідомлювати власний досвід [3, с.8]. С.О. Сисоєва запропонувала визначити креативну особистість як таку, що має внутрішні передумови, які забезпечують її творчу активність, тобто нестимульовану ззовні пошукову та перетворювальну діяльність[5, с.11].

Школярі, у яких є задатки до креативності, дуже часто випереджають однолітків у своєму розвитку: мають чудову пам'ять, яка базується на ранньому мовленні та мисленні; рано починають класифікувати й категоризувати інформацію; мають великий словниковий запас, вони із задоволенням читають словники, енциклопедії; можуть займатися кількома справами одночасно; дуже допитливі, активно досліджують навколишній світ; у ранньому віці здатні простежувати причинно-наслідкові зв'язки, робити правильні висновки; із задоволенням сприймають складні довгострокові завдання; старанно працюють над вирішенням поставлених завдань; можуть тривалий час концентрувати свою увагу на одній справі; їм властиве розвинуті цінності особистості; вони постійно намагаються вирішувати проблеми, які їм поки що не під силу, й у вирішенні деяких із них досягають успіху. Однак для таких дітей характерні перебільшені страхи, оскільки вони здатні уявити собі безліч небезпечних наслідків подій; надзвичайно схильні до немовних проявів почуттів.

Основними показниками **розвитку творчих здібностей** молодших школярів у процесі предметно-перетворювальної діяльності є:

- висока пізнавальна активність;
- допитливість, прагнення створити нове;
- самостійність в розв'язанні нових завдань, у пошуку оригінальних рішень;

- швидкість засвоєння нової інформації, висока швидкість перебігу розумових процесів;
- схильність до широкодіапазонного використання своїх знань, швидке опанування вміннями, навичками, прийомами;
- фантазування, схильність до творчої інтерпретації[5, с. 32].

Молодший шкільний вік - важливий етап розвитку творчих здібностей дитини, що потребує враховувати особливості психіки, своєрідності пізнавальної та емоційної сфер дітей цього віку. І тут особливу увагу потрібно звернути на основні аспекти здібностей молодших школярів у процесі предметно-перетворювальної діяльності:

1. **Організувати спостереження.** Молодші школярі «дивляться», але «не бачать». Потрібно акцентувати увагу дітей на суттєвому, новому, тому, що надає роботі оригінальність.

2. **Стимулювати творчу уяву.** Діти 6-9 років яскраво сприймають світ, для них характерна особлива емоційність уяви. Потрібно допомогти зрозуміти побачене, почуте, пережите, допомогти віднайти зв'язки, відношення між явищами та предметами, і тим самим закласти основи творчого мислення.

3. **Розвивати потребу творчості.** Створити атмосферу престижності творчого процесу. Варто використати притаманну дітям цього віку імпульсивність та спрямувати її на творчість: запропонувати придумати риму, загадку, казку, самостійно віднайти щось цікаве у природі тощо.

4. **Підтримувати позитивні емоції.** Діти молодшого шкільного віку надзвичайно цінують думку дорослих, радіють власним і чужим успіхам. Тому завдання педагога - дозволити дитині отримати почуття задоволення від власних досягнень, від власної творчої праці.

5. **Виховувати вольові риси характеру.** У творчому процесі, зокрема у творчому мисленні, важливу роль відіграють такі вольові риси характеру, як самостійність, сміливість, наполегливість, цілеспрямованість, рішучість, здатність піти на ризик. За словами А.С.Макаренка, відмова від ризику означає відмову від творчості. Одним з ефективних засобів виховання вольових рис характеру можуть бути різноманітні ігри.

6. Будь-який вид діяльності повинен містити **елементи творчості**. Для того, щоб здатність до творчого мислення не залишалася лише в пасивному стані, щоб отримати певні результати, потрібен постійний стимул, двигун, який буде активізувати творчість. Таким двигуном можуть стати гуртки, конкурси, олімпіади, змагання тощо[8, с.112].

Для розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі предметно-перетворювальної діяльності важливе значення має **виховання успіхом**. Успіх - чи то в роботі, чи то в навчанні - приносить радість, задоволення, спонукає до подальших досягнень. Виховувати учнів потрібно успіхом. Ніколи не зловживати докорами зауваженнями, двійками, а навпаки - підтримувати невстигаючого, хвалити за кожний, навіть незначний крок вперед. Важливу роль успіху підкреслював свого часу В.О. Сухомлинський: «Є успіх - є бажання навчатися. Це особливо важливо на першому етапі навчання - у початковій школі, коли дитина ще не вміє долати труднощі, де невдача стає справжнім горем». Боротися за успіх у навчанні - означає вчити дітей вчитися, виховувати організованість, самостійність, відповідальність, дисциплінованість[6, с. 123].

Висновки. Отже, молодший шкільний вік відзначається пробудженням у дитини багатьох видів діяльності. Творча діяльність молодшого школяра в цей період характеризується глибоким інтересом до засвоєння різних умінь та розвитком задатків і здібностей. Щоб ефективно розвивати творчі здібності, які є основою здійснення творчої діяльності, слід виявити задатки і створити атмосферу сприяння розквіту таланту.

Література

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологический очерк / Л. С. Выготский. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1967. – 93 с.
2. Рогозіна В. Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів./В.Рогозіна// Мистецтво та освіта.-1997. - №2. - С.5-9.

3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М. : Просвещение, 1946. -704 с.
4. Сафарян С. З досвіду організації та проведення дистанційного діагностування рівнів розвитку творчих здібностей / С.Сафарян // Іноземні мови в школах України. – 2015. - №4. – С. 6-11
5. Старовойт Л.В. Педагогічні умови творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання // Наукові записки [Текст] / Л.В.Старовойт. – Тернопіль: ТНПУ, 2010. – С. 261-266.
6. Сухомлинський В. О. Школа і природа / В. О. Сухомлинський // Вибр. тв.: У 5 т. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 5. -549 с.
7. Тарасенко Г.С. Екологічна естетика в системі професійної підготовки вчителя. Монографія (Методологічний аспект). /Г.Тарасенко — Вінниця: РВВ ВАТ “Віноблдрукарня”, 1997.- 48с.
8. Шелестова Л. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / Л.Шелестова – К. – 2003. – 112с.

Г.О. Соснова,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник –канд. пед. наук, ст. викладач Л.В. Старовойт

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Постановка проблеми. Декоративно-ужиткове мистецтво - один із видів художньої діяльності, твори якого поєднують естетичні та практичні якості. Декоративне означає «прикрашати». Ужиткове ж означає, що речі мають практичний вжиток, а не лише є предметом естетичної насолоди. Тому, на нашу думку, на сучасному етапі у змістовому компоненті української школи елементи декоративно-ужиткового мистецтва використовуються на заняттях з народознавства, образотворчого мистецтва, музики, трудового навчання, рідше на заняттях із навчальних предметів інших освітніх галузей.

Аналіз попередніх досліджень. Чільне місце у навчально-виховній роботі сучасної школи має містити важлива складова української культури – декоративно-ужиткове мистецтво. Закономірно, що воно традиційно використовувалося у різні періоди становлення і розвитку вітчизняної школи. У цьому контексті заслуговують на увагу погляди видатних педагогів і психологів П. Блонського, Г. Ващенко, Л. Виготського, С. Русової, В. Сухомлинського, С. Шацького, Я. Чепіги, Р. Штейнера, М. Кагана та інших.

Мета статті – розкрити психолого-педагогічні основи сприйняття творів декоративно-ужиткового мистецтва молодшими школярами.

Виклад основного матеріалу. Видатний педагог і громадський діяч С. Русова до педагогічних засобів навчання і виховання відносить рідну мову, поезію, пісню, орнамент. На її думку, саме ці засоби сприяють найкращому естетичному розвитку дитини, невимушеному розширенню її світогляду, формуванню звички до легкої та приємної праці. При цьому особлива увага звертається на національний орнамент. С. Русова переконує, що саме цей вид орнаменту повинен мати місце в житті закладу освіти, щоб дитина побачивши на стіні вишитий рушник, лавку вкриту плахтою, згадала рідну хату й почувала себе природно, неначе серед своїх знайомих речей.

На думку С. Русової, декоративно-ужиткове мистецтво впливає на розвиток естетичних смаків, психічних процесів, фантазії, які наповнюють дитячу свідомість красивими образами. Вона закликала до створення особливої атмосфери у школі, щоб усе, що оточує дитину, було гарним, діти повинні «прикрашати свої зошити, оздоблюючи їх вишиванням або малюванням» [5, с.165 -166]. Вважала, що одним із виявів національної свідомості є національне мистецтво, яке має велике значення для естетичного виховання. Нові національні школи повинні будуватись а національному стилі: рушники, портрети, квіти, народні інструменти, вертепи, гончарство. С.Русова також зазначила, що в школі має панувати праця, а кожна дитина повинна «знати якесь ремесло й для цього треба розвинути її ручну техніку»[5, с.111, 150].